Professor Hans Fredrik Marthinussen
Det juridiske fakultet,
Universitetet i Bergen

Bergen 26. januar 2015

Studieutvalget

Kursrapport Allmenn formuerett

Vedlagt følger spørreundersøkelse som har vært utført etter kurset i allmenn formuerett de siste to årene. Kombinasjonen av spørreundersøkelsene, utstrakte klager på årets eksamen, inkludert henvendelser fra JSU om eksamenen, og en del generell støy rundt kurset, gjør at jeg i år skriver en noe mer utførlig kursrapport med forslag om tiltak.

På grunn av en god del uttrykt misnøye med kravene som stilles i kurset i allmenn formuerett, endret jeg, som første kursansvarlige, fra referansegruppemøte til en grundigere og bredere skriftlig evaluering. Spørreskjemaet har jeg selv utarbeidet i den hensikt å få frem direkte og ærlige tilbakemeldinger fra (særlig de misfornøyde) studentene. Jeg har også konsultert Lars Skjold Wilhelmsen i prosessen.

Totalinntrykket er i mine øyne rimelig bra. Undervisningssiden fikk egentlig meget gode tilbakemeldinger, for forelesningene i dynamisk tingsrett, panterett og konkurs, synes hhv 84, 89 og 97% av studentene at forelesningene var svært bra eller bra i 2013. Tilsvarende tall for 2014 var 86, 77 og 96. Seminarene oppfattes som det viktigste elementet i studentenes læring (hele 60 % mener de var "svært viktige" for læringsutbyttet både i 2013 og 2014), og tilbakemeldingene er gode (hhv. 84 og 75 % er fornøyd med pedagogisk kvalitet på seminarleder). Samlet sett synes det å være lite misnøye med selve undervisningen på kurset.

Eksamen oppfattes generelt som vanskelig. Det har vært drøftet mange ganger, og jeg har vanskelig for å se hvordan vi skal unngå akkurat det - for min egen del kan jeg ikke leve med å gi eksamener basert på noe annet enn å teste forståelse for faget. Jeg synes det er dypt urovekkende at vi har flere kursansvarlige som synes mer opptatt av å teste studentenes evne til å pugge, ikke minst siden alle vet at det som i størst grad styrer studentenes studievaner, er eksamen. For min del er det største problemet at eksamener tidligere på studiet gir studentene studievaner og forventninger til samsvar timer på lesesalen-eksamensresultat, som de tar med seg inn i mitt kurs. Det er ikke mye rettsvitenskap over tilnærmingen hos mange, for å si

Postadresse: **Postboks 7806** **5020 Bergen**
Adresse: **Dragefjellet,** **Magnus Lagabøtes plass 1**
Telefon: **55 58 95 08 (direkte)** **97 15 78 31 (mobil)**
Telefax: **55 58 95 10**

det forsiktig. Dette har jeg, og for øvrig studiereformkomiteen, drøftet med Lars Skjold Wilhelmsen, og det er åpenbart et problem. Ser man bort fra strykprosenten, er fordelingen av karakterene på formuerettskurset der de skal være, det vil si rimelig i samsvar med fakultetets mål for karakterfordeling over tid.

For min egen del har jeg nok en sterk mistanke om at det er en del med «flink pike syndrom», studenter som leser mye og forventer at det uten videre skal gi utbytte, og som gjerne også er vant til å kunne pugge seg til en B, som er sinte og frustrerte over at jeg stiler andre krav i mitt kurs. Og disse studentene er gjerne såpass opptatt av det de selv oppfatter som «rettferdighet» at de kan beklage seg ganske høylytt over eksamen. Dette siste betyr selvsagt ikke at jeg ikke tar alle klager på alvor, men det er et forsøk på å gi en forklaring på hvorfor tallet klager er så høyt, når karakterfordelingen tross alt, med unntak av en noe høy strykprosent, er ganske så normal sammenlignet med de øvrige kursene på studiet. Jeg har nemlig ikke inntrykk av at det er de som stryker som beklager seg så voldsomt (selv om jeg får noen klager fra studenter i det nederste sjiktet også). Det er også en mulig forklaring på hvorfor 10-15 studenter benytter kommentarfeltet til omtrent ethvert spørsmål i spørreundersøkelsen til å hamre løs på kursansvarlig. Vi har nemlig også egne dokumenter der man kan følge enkeltsvar undersøkelsen igjennom. Disse legger jeg ikke ved, da i hvert fall de som har vært tilstede i undervisningen nok kan identifisere enkeltstudenter gjennom noen av kommentarene. Men jeg kan si at selv om man tar vekk de i overkant av 10 personene som gjennomgående har krasse og til dels usaklige og uriktige kommentarer, så er misnøyen med eksamen noe større i 2014 enn i 2013.

En strykoversikt helt tilbake til gammel 3. avdeling følger vedlagt.

Det som særpreger kursets resultater, sammenlignet med øvrige kurs, er altså en omtrent dobbel så høy strykprosent som de øvrige fagene på fjerde studieår, og sammenlignet med fag på 1-3. år, omtrent tre ganger så høy. At for tiden like i underkant av 10 % stryker på formueretten, er ikke egentlig oppsiktsvekkende om man ser på disse fagenes historie på jusstudiet. De 10 % som stryker avslører ekstremt store mangler, ikke minst metodisk. Ettersom det, så vidt jeg kjenner til, ikke er et stort antall søknader om å få dispensasjon fra tregangersregelen for formuerettsfagets vedkommende, antar jeg at de fleste studentene likevel kommer seg gjennom kurset i løpet av ordinær eksamen, kontinuasjonseksamen og eventuelt påfølgende gjentak.

Jeg kan som sagt leve med at eksamen oppleves som krevende, fordi jeg mener at mastergrader bør deles ut på bakgrunn av at man har vist evner, innsikt og forståelse, ikke at man kan reprodusere tekst. Det er imidlertid bekymringsfullt at såpass mange mener eksamen avvek betydelig fra det de forventet, og at eksamen ikke sto i samsvar med det de ble prøvd i på kurset. Som studiedekanen er kjent

med, er det truffet en del tiltak for å forsøke å bedre dette til neste kurs, tiltak som naturlig nok må være konfidensielle. Min egen oppfatning er at eksamensoppgaven på forrige kurs gikk helt i kjernen på sentrale elementer i kurset, men i lys av begrenset eksamenstid, var jeg nødt til å gjøre et utvalg av problemstillinger i stedet for å prøve studentene bredt fra alle fagområder som dekkes av kurset. Forrige eksamen er kanskje den aller mest grunnleggende eksamenen jeg har laget i min tid som kursansvarlig.

Dette leder over i én vesentlig bekymring jeg deler med studentene: Jeg lager eksamener som krever at man tenker seg grundig om. Når man skal teste evner i et 20-studiepoengsfag på samme tidsmessige rammer som et 8- eller 10-studiepoengsfag, sier det seg selv at dette er en vesentlig utfordring. At faget er på 20 studiepoeng, som er flere enn alle fag på tidligere studieår, gjør at firetimerseksamen nødvendigvis må baseres på utvalgte problemstillinger. Slik sett kan også studentene spekulere i å velge ut deler av «pensum». Det kan gå ut over innsatsen i fagene. Dessuten gir det lite rom for refleksjon over mer komplekse problemer, som er forventet etter hvert som man kommer oppover i studieårene. Med andre ord blir også progresjonen hemmet. I og med at faget er såpass stort, og kommer sent i studiet, hadde det også vært ønskelig med et innslag av mer teoretiske spørsmål. Dette gir også en bedre mulighet for å teoretisere i undervisningen, siden dagens praktiske oppgaveform gjør studentene mer opptatt av «smørbrødlister» og oppgaveteknikk enn dypere refleksjon rundt en del sentrale emner. Slik sett kan også den forskningsbaserte undervisningen komme mer i fokus.

Jeg ønsker derfor sterkt utvidet eksamenstid til 6 timer på formuerettskurset. Det mest sentrale hensynet er nok hensynet til faglig progresjon og et løft på masterdelen i tråd med det som er fremhevet i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Jeg mener det kan gi et godt løft på dette området – i dag bruker faktisk fakultetet klart mindre ressurser på eksamener på fjerde studieår sammenlignet med tidligere studieår, ettersom det her er større fag og færre eksamener, samtidig som eksamenene er på like få timer. På tredje studieår er det til sammenligning 20 timer med eksamenstid totalt, mot bare 12 på fjerde studieår. Slikt gir ikke grunnlag for god progresjon i undervisningsopplegget. Masterdelen bør kunne gis et løft, og i og med at noe av det viktigste for å styre studentadferd er eksamensformen, bør vi begynne med å ta tak her, og øke denne til seks timer. Det vil da også, som nevnt, kunne gi ytterligere positive effekter, bl.a. for muligheten til fordypning på enkelte punkter med mer forskningsrelatert undervisning. Jeg har søkt om slik utvidelse av eksamenstid tidligere uten å få gjennomslag. Jeg mener det er solid grunnlag for å hevde at 6-timerseksamen er bedre for studieadferden. Korte skriftlige eksamener fremheves blant annet av Arild Raaheim på det obligatoriske pedagogikkurset for faste ansatte som lite egnet til å fremme god dybdelæring. Så korte skriftlige eksamener er heller ikke vanlige ved norske universiteter; selv i grunnskolen og videregående opplæring er det lenger eksamenstid.

Jeg er klar over at utvidelse av eksamenstid ikke er gratis, og at fakultetets økonomi for tiden er anstrengt. En utvidelse til 6 timer gir imidlertid ikke mer enn en økning i sensuren på under 200 arbeidstimer i henhold til någjeldende regelverk. Jeg mener for øvrig at det bør være grunnlag for å redusere satsen for sensur av sekstimerseksamen til 1,25 timer. Det er mange år siden vi har hatt slike eksamener, og sensorene vil derfor neppe reagere på at vi justerer timetallet. Det viser også lite innsikt i sensur dersom man tror at en 50 % økning i eksamenstid øker tidsbruken ved sensur tilsvarende. En reduksjon i satsen for sensur av sekstimerseksamen må vel i tilfelle vedtas av fakultetsstyret.

Med vennlig hilsen
Hans Fredrik Marthinussen